Ч. 73. Чернівцї, середа дня 22. червня (5. липня) 1905 р. Рочник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятницї і недїлї,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакция, адмiнiстр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік	20 К.	— с.
„ пів року	10 „	— „
„ чверть року	5 „	— „
„ місяць	1 „	70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

ЗАЯВА.

Деякі ґазети рознесли по краю вість що межи Русинами на Буковинї прийшло до роздору і подїлу на дві партиї. Супроти сего заявляє підписаний комітет, що сї вісти зовсїм неоправдані, бо наради Русинів, які відбували ся в послїднім часї, мали на цїли єдино ще тїснїйшу орґанїзацию Русинів на Буковинї, а добутком тих нарад була повна єдність і згода. Наради закінчили ся тим, що на зборах дня 26. червня с. р. ухвалено однодушно засади, на яких має ся перепровадити і усталити полїтичну орґанїзацию Русинів на Буковинї. На те вибрано підписаний комітет, котрий в порозуміню з рускими послами має приготовити вибір народного комітету з цїлого краю, що має стояти на сторожи всїх народних справ і утримувати неустанні зносини межи народом, провідниками і послами рускими.

Чернівцї, 3. липня 1905.

За комітет:
Радник Др. Володимир Филипович
голова.

Одеска револьта.

(Ориґ. допись).

Одеса, 30. VI. 1905.

В Одесї, як і по иньших великих і малих містах, почала ся революция.

У недїлю, 26. н. ст. одеський ґрадоначальник Нейдгарт звелїв заарештувати кількох, кажуть, до 20-ти робочих, що зібрали ся на березї моря порадитись про страйк, що тягнеть ся на де-яких фабриках уже більш місяця.

Другого дня по арештї почали ся загальні страйки з метою добитись визволеня беззаконно заарештованих. На передмістї Пересип, де більшість фабрик та заводів, зібрались робочі — страйкарі коло заводу Гена. Незабаром уродилась тут полїция й козаки. Страйк був цїлком спокійний, але полїция звелїла робочим розходитись. Робочі не схотїли, бо ще не обговорили свої справи.

Тодї помічник пристава Паращенко, що колись був офіцером і був вигнаний з війскової служби, почав їх страхати тим, що звелить козакам стріляти. З юрби вийшов один робочий і звертаючись до Паращенка спитав: „Хиба справдї стріляти мете?“

— Стріляти му!

— Ну то починайте з мене!

— Розійдїть ся!

— Ну-ж стріляйте! і робочий розхрістав свої груди.

Паращенко вхопив револьвер і враз убив робочого...

Юрба всхвилювала ся... Понабирала каміння. Тодї козачий офіцер те-ж вистрілив у робочих і ту-ж мить був збитий камінями з коня. Почалась баталїя.

До робочих пристали різники з міських різниць з своїми ножами. Козаки стріляли. Багато робочих вбито, кажуть від 20 до 60. З козаків і полїциї убито 3—4, одного офіцира, і богато поранено.

У вівторок, 28. н. ст. цїлий день роз'їздили по містї патрулї козаків. По містї ходили також робочі з червоними прапорами, з революцийними піснями. Скрізь богато народу, наче сьвято. То там то тут були окремі бійки козаків з публикою, а на розї Преображеньскої й Успенскої улицї зроблено барикади — телеґрафічні стовпи, вагон трамвайний, трам. карета і ин. Звідси стріляли в козаків, правда не довго, бо хоробре воїньство швидко одержало побіду. На барикадах убито коло десяти, богато поранено. Але й з боку воїньства убито помічника пристава і кількох царатників. Усї склепи позамикані, трамвайні рухи спинені. Страйкарі обходили фабрики, прилучали иньших робочих до себе. Брами в будинках позамикані, з присутних місць повиходили всї. Тільки в Лїонскому кредитї було відчинено, там була звичайна робота. Страйкарі побили тут вікна, а як наскочили козаки, то счинилась бійка, у якій був убитий козачий офіцер кулею в лоб.

У вечері о 9 і пів год. один з революціонерів хотів кинути бомбу в козаків, що стояли коло Собору. Полїцай се помітив, побіг за ним, тодї той кинув сю бомбу просто на него. Полїциянта розірвало на шматки, які розкидало геть далеко аж на дах трьохповерхового будинку. При сьому був убитий і той, хто кинув бомбу і де-хто поранений. Пізно у вечері прийшов у гавань великий панцирник „Потемкин Таврический“, найкращий з чорноморської фльоти, що перед двома роками був збудований у Миколаїві і коштував коло 5 мілїонів корон. При йому дві міноноски. У ранцї 28. н. ст. від панцирника відійшов баркас до берега, на якому матрози привезли убитого товариша і поклали його на березї Практичної гавані. На грудях у небіщика лежав напис, що його вбив старший офіцер за те, що він сказав, що борщ не добрий. А у них приписано: „Один за всїх і всї за одного!“ і, кажуть, напис кінчав ся покликом до свободи. Матроси, що привезли трупа, пояснили народови, що за сю смерть товариша вони перебили своїх начальників, покидали їх у море, а де-яких звязали й укинули в тюрму, щоб віддати до суду. Те-ж саме зроблено і на міноносках. Вони закликали народ до свободи, казали, що мають з'язки з робочими і йдуть разом з ними попліч в справі визволеня Росиї.

Співчутє до матросів незвичайне в усїх верствах суспільности. Усї говорили про них з надїєю, що вони заберуть в свої руки місто і настановлять новий уряд републиканський.

Небіщикуназбирано силу грошей на похорони. Матроси відвезли трупа назад, послали одну миноноску в Севастопіль, що-б сповістити товаришів про свій учинок і кликати їх приєднатись до себе в чому вони були певні.

По тім вони сказали властям, що їм потрібний вугіль і харчі. За все вони платити муть гроші. Аби не було перешкоди грузити ся, вони потребували, щоб уся полїция вийшла з порту. Коли власти не вдовольнять сї їхні бажаня, то будуть бомбардувати місто.

У відповідь на се в порт були послані козаки. Як тільки вони тут з'явились, миноноска підняла боєвий прапор і наладилась стріляти. Тодї козаки швидко повернули назад і утїкли. Гавань фактично остала в руках матросів. Почалась нагрузка панцирника вуглем, закупно харчей.

Війско висїло на верхах міста понад портом. З ранку в порт людям було вільно входити окрім полїцаїв.

Годин у три в порт понаходили погромщики. Се орґанїзована від градоначальника Нейдгарта банда, що призначалась для погрому Жидів. Погромщики почали розбивати портові гамазеї, гарбувати чуже добро, виносити й увозити його по своїх хатах. Полїция й війско нїби нїчого не бачили, не боронили їм. Се, кажуть, була контр-революцийна міна п. Нейдгарта, аби залякати мешканцїв, аби звернути симпатиї людий до правительства. По тім погромщики понапивали ся і пяні нагарбованими дорогими винами, почали підпалювати о годинї 7 гамазеї, обливаючи все нафтою. Коли се дїялось у порту, полїция воювала з публикою, що ходила по вулицях міста. Нагайки козацькі мали почесне місце весь день. Були невеличкі бійки, кинуто 2—3 бомби, а одна в 9 і пів години коло монумента Катерини, що налякала публику, козацьких коний і поранила одного козака.

Вечером на всїх улицях, що ведуть до моря, засїли козаки, салдати та полїция і вже нїкого не пропускали; в портї навіть стріляли в народ, що підходив сюди, цікавлючись величезною пожежою в гаванї. Між иньшим був даний стріл з бульваря вздовж Катериняньскої улицї в прохожих, убито коло 15 чоловіка, деякі на третьому кварталї, багато поранено.

Тим часом у порту пожежа розгулялась до грандїозних розмірів. Кажуть, що її було видко з сел, що верст 3450 від Одеси.

Горів Новий мол, Практична гавань, Андросовский мол і побережа до естокади. Далї вогонь перекинув ся на естокаду і на пароходи, з яких згоріло три великих і кілька малих.

Пяні погромщики ще валяли ся в порту і напевне богато з них погоріло. Годин коло 12 у ночи охоронні війска з верхів міста, де сидїли, почали стріляти в порт у погромщиків, які, очевидячки, переступили програму, що їм була дана. Спершу гримнули сальви з бульвару, а там з других місць мійских, а також з Пересипи і з Карантіну, коло якого побудовані таможенні будинки й гамазеї. Скільки людий перебито невідомо, кажуть 200, 500 навіть 1500. У всякому разї дуже богато, бо стріляли всю ніч, хоч правда більшість салдат стріляло на вітер, поясняючи публицї, що вони цїлком стоять на боцї матросів та революціонерів, але їм не так легко скинути своїх начальників, як у фльотї. Публика до салдат, здебільшого запасних, відносилась з деяким довірєм, бо вони пересьвідчинно ухилялись від непотрібного насильства. За те козаки поводять ся як звіри, кидають ся і бють публику без нїякої потреби, навіть поодиноких прохожих. Через се їм найбільше було подаровано бомб, револьверних куль та каміння. Навіть полїция поводить ся гуманнїйше ніж козаки, правда, може зі страху.

Увесь четвер 29. н. ст. у містї було тихо, але мешканцї найбільше турбували ся. Трамваї не ходять, багато виїздить з міста, хто куди може...

Цїлий день увесь інтерес мешканцїв сконцентрував ся на панцирнику „Потемкин“. З ранку матроси вислали на берег кількох товаришів заявити властям, що вони требують, аби безневинно убитий товариш їхнїй був похований з війсковою пошаною у містї на кладовищи, щоб над ним були виконані всї війскові звичаї, що з „Потемкина“ будуть вислані де-кілька душ провадити тїло, але щоб власти дали слово, що не заарештують їх, не перешкодять чим процесиї, а инакше вони будуть бомбардувати місто. Командующий війсками ґенерал Коханов згодив ся на всї умови, дав їм слово, що забезпечує їхні особи, тільки, що-б вони були не узброєні. Небіщика справдї ховано по війсковому звичаю, на війсковому кладовищу о 4 годинї по обідї. Було війско і богато народу.

З кладовища матроси вертались до панцирника на фіякрах. Але, як завжди буває в урядї нашому, від малого й до найбільшого, він не додержав слова і віддав місто на зруйнованнє, а мешканцїв на смерть: на вулицї у містї матроси були заарештовані...

Позаяк до 7-oї години вони не вернулись до товаришів, панцирник зняв ся з місця, відійшов трохи у море і по черзї через 5—10 хвилин пустив три холостих набоїв з гармат, а тодї підняв бойовий пра-

пор... О 7 і пів годині полетів з „Потемкина“ перший бойовий набій, упав в осередку міста, відбивши ріг будинку. О $7^3/_4$ полетів другий бойовий набій, упавши на передмістї Бугаївка біля броварнї...

За 10 хвилин по сьому, бойовий прапор був спущений... Мабуть вернули товариші. Місто на воєнному станї. У вечері скрізь темно, ліхтарі не горять, народу дуже мало... „Потемкин“ раз-по-раз осьвічує електричним рефлектором місто, наводячи пострах на полохливих мешканців. Тисячі розмаїтих чуток ходять по містї. Дожидають цілої чорноморскої ескадри і або місто буде в руках матросів, або буде морський бій. На верхи міста становлять гармати. Кажуть, під'їздить війско з других міст... 30. н. ст. до 12 години спокійно, але панцирник стоїть грізно. *М. Міщанин.*

„Князь Потемкин“, про якого донесли вчорашні телеґрами, що він піддав ся фльотї чорноморскій без одного вистрілу, не тільки не піддав ся, але дістав ще поміч від панцирника „Юрій Победоносцев“, який також забунтовав. В виду сего фльота чорноморска Кріґера відплила назад до Севастополя, де відбула ся сейчас нарада военна, після якої позволено висїсти на сушу тим матрозам і офіцирам, які о те просили, а резервістам з рр. 1886—1899 позволено вернути на двомісячний урльоп домів. — З Букарешту доносять, що панцирник „Князь Потемкин“ вплинув до порту Констанца в Румунії, де его візвано або до виїзду з пристанї, або зажадано щоб матрози без збруї висїли на сушу, де їх прийме ся гостинно як дезертирів. „Юрій Победоносцев“ остав в Одесї. Доносять також, що і третий якийсь панцирник збунтував ся, та що Кріґер вислав за ним погоню. Цар на вість, про революцию в Одесї і бунт матрозів, страшно перелякав ся і зажадав як найострійшого здавленя бунту за всяку цїну. Та здає ся, що нема кому сповнити царского бажаня, бо ті кораблї, які ще не збунтували ся явно не мають охоти, а може і сили бити ся з товаришами.

Акция не-німецкого студентства черновецкого унїверзитету.

Одержуємо ось такий комунїкат із просьбою о поміщене:

В понеділок, дня 3. с. м. о 12-ій год. в полудне явила ся у его маґнїфіценциї ректора депутация ненїмецкого національного студентства, зложена із голов 8-мох дальше названих товариств і передала єму отсе пропамятне письмо: „Ваша Маґнїфіценцие! Високоповажаний Пане Ректор! Нїмецкі професори нашого унїверзитету перевели на товарискому зборі дня 22. червня б. р. ось таку ухвалу: „Супроти задуманих виборів ректора на р. 1905/6 висловлюємо горяче бажане, щоб представитель унїверзитету являв ся тільки тодї на студентских сходинах, коли буде мати в кождім відокремленім случаю достаточну запоруку, що мова на Alma mater буде виголошена виключно у нїмецкій мові.“ Ненїмецке студентство нашого унїверзитету добачує в сїй ухвалї — якби єї введено в жите — очевидне нарушене своїх народних прав запоручених основними законами, а передовсїм їх XIX. артикулом, який признає кождому народови ненарушиме право берегти і розвивати свою національність і мову і запоручує рівноправність усїх краєвих мов у школї, урядї і публичному житю. Наведена ухвала вразила би як найглибше також і так сьвяті природні почуваня кождого народа, яких плекане стоїть на чолї усїх засад національного студентства. Ми не хочемо сумнївати ся в правоту нїмецких професорів, але ми переконані, що панове нїмецкі професори не розважили далекосяглости наслїдків, які мати ме примінене названої ухвали, яка влучила нас у найчутливійше місце і вводить нас у конфлїкт із нашими найсьвятїйшими обовязками. Годї нам приняти се, щоб нїмецкі професори — які, як вірні сини свого народу, вміють на кождому кроцї заступати ся за свої національні переконаня — малиб заступити шлях національним переконаням иньших рівноуправнених народів. Ми не хочемо припускати, щоб загрожене мирних відносин на нашій Alma mater мало вийти із кругів, які є покликані на те, щоб так потрібний для нашого унїверзитету мир оборонювали і кождий атак на нього як найбільш рішучо відпирали. Із повним довірєм звертаємо ся отсим через Вашу Маґн. до нїмецких професорів із просьбою, щоб вони не допустили до евентуальних, необчислимих наслїдків такої ухвали, та щоб як найшвидше дали нам вистарчаючу запоруку, що національний мир буде захований та що національні прінціпи ненїмецкого студентства, яке творить значно переважаючу більшість (89 проц.) нашого унїверзитету і тривало признає і буде признавати нїмецкий характер Alm-и mater-и, будуть так само респектовані як студентів нїмецких. За теольог. акад. тов. „Academia Ortodoxa“ студ. богослов. Івон Берар (вр.), за рум. акад. тов. „Дачія“ канд. філь. Лївій Маріян (вр.), за жид. нац. акад. тов. „Емунаг“ студ. прав. С. Швіц (вр.), за рум. акад. тов. „Жунїмія“ студ. філь. Алексїй Прокопович, за тов. польск. акад. „Оґнїско“ канд. прав. Адам Мендрак (вр.), за тов. укр. студ. „Січ“ канд. прав. Ярослав Весоловський (вр.), за тов. руских акад. „Союз“ студ. філь. Плятон Міґуля (вр.), за жид. нац. акад. тов. „Зефіра“ канд. філь. Саломон Горнштайн (вр.)“. — На промову депутациї, у якій із натиском піднесено, що ненїмецкі студенти хотять поступати вповні льояльно, щоб нїяк не розбивати добрих взаємин між студентами, а професорами відповів ректор дуже ввічливо. Він заявив, що приватно висловлене бажане нїмецких професорів не обовязує нї нового ректора нї студентів, старав ся депутацию заспокоїти, щоб не нарушено мира на унїверзитетї та обіцяв подати пропамятне письмо до відома нїмецких професорів та повідомити в свій час депутациї про вислїд усеї акциї.

Промова посла Н. Василька.

Виголошена підчас буджетової дебати на 341. засїданю парляменту д. 27. червня 1905.

Мої панове! Становище нашої партиї супроти буджетового предложеня вияснив уже голова нашого клюбу при першім читаню буджету і при першім читаню буджетової провізориї. Сеж річ зовсїм зрозуміла, що коли правительство відносить ся безвпинно неприхильно до руского народа в Галичинї, то й нам годї не стояти в опозициї до сего правительства як і до всїх давнїйших. Сего становища ми не змінимо так довго, як довго не змінить свого поведеня правительство. (*Оплески.*)

Наше становище не говорить про якесь вороговане до особи президента мінїстрів, або до кого небудь із членів правительства, воно не означує також особистого недовіря до їх спосібностий, воно має тільки висловити найострійше недовірє до волї завести лад там, де відносини за введенем ладу прямо вопіють в небо. (*Зовсїм справедливо!*)

Я є руским послом із Буковини і зі становища Буковини мав би я пропорціонально мало причини до того, щоб бути невдоволеним із нинїшного правительства.

Із признанем приходить ся менї сконстатувати, що упорядковані адмінїстрацийні відносини ідуть супокійно дальше шляхом, який заінавґурував у нас незабутний, давнїйший президент краю кн. Гогенльоге та що також і его наслїдник веде управу краєву зовсїм бездоганно. (*Так є!*)

Передовсїм треба піднести те, що від ери Гогенльогого в Буковинї незвісні вже похибки давних шефів краю, які вмішували ся до партийної борби будь то через співудїл в інтриґах або через підюджуване одної партиї проти другої.

Саме послїдний час, коли — як се мож сказати — склад соймової більшости на Буковинї змінив ся через одну ніч, доказав, що правительство стоїть на боцї від тамошних зовсїм ориґінальних партийних відносин і глядить на них без вмішуваня супокійно та полишає партиї їх власній долї, що там є едино відповідним способом поведеня. Я тепер із моєю партиєю і моїми клюбовими товаришами находжу ся в соймі в меньшости; але помимо того не бажаю собі зовсїм, щоб правительство як небудь тут інтервенїювало, хоч наша справа є зовсїм справедлива!

Я переконаний, що нам вдасть ся і без тої помочи знївечити полїтичну дружбу впрочім ріжнородних елементів, які зліплено разом після старого оріентального взірця звязями особистих аспірацийї. Ми не бажаємо нїчого иньшого як цїлковитої безпартийности правлїня. Край і его усе населене стоїть за нами, і те дасть нам силу освободити край від тої неприродної коалїциї.

І хотяй, як вже згадано, ера Гогенльоге-Бляйлебен в основі умостили дорогу задля упорядкованя відносин в адмінїстрациї, то все таки ще не одна річ на тім полї кличе о поміч. Все ще і то на всїх полях адмінїстрациї найдеш урядників, які не знають краєвих мов. Ізза виїмкових язикових відносин у нашому краю ми не воюємо проти нїмецкої внутрішної мови; та все таки мусимо запротестувати проти того, щоби порозумінє між сторонами, головно у судах відбувало ся при помочи перекладачів. (*Слухайте, слухайте!*) Се нечувані відносини, яких не найдемо в жаднім коронним краю Австриї. (*Цїлком справедливо.*) Особливо в адмінїстрациї фінансів Буковини обсаджують все ще висші уряди, чужими урядниками-зайдами. Наслїдок з того такий, що уроженцї Буковини взагалї мало зголошують ся до дирекциї фінансів, бо дійшовши до VIII. ранґи нїхто не має виглядів на дальший аванс. (*Цїлком справедливо.*) Теперішний директор краєвих фінансів, радник двора Кніпфер, — чужинець — се людина цїлком неспосібна. Чому, на се найде відповідь п. мінїстер фінансів у нашім протоколї соймовім. (*Цїлком справедливо!*) Ві всїм, де лише державні фінанси повинни би прийти з помочию институциям моєї вітчини, у нас розвивають особлившу ощадність. Від давна ставив сойм і покликані заступники краю жаданя до правительства, щоби розширити желїзничу сїть, щоби помножити і запомогти тамошні наукові заведеня, от хоч би унїверзитет і т. д. і т. д. — але всї ті жаданя остали до нинї несповнені. (*Дуже справедливо!*)

Специяльно Буковина поносить величезні жертви на шкільництво, а мимо того наші учителї все ще таки голодують; ми придумали в соймі нову проґраму фінансову, яка дає покрите на ті конечні видатки, а також на богато иньших краєвих потреб, та на жаль до нинї нїчого не чути про становище правительства до того закона, і тому я позволю собі поважно зажадати від правительства як найскорійшого полагодженя і санкциї в першій мірі того закона, а дальше і иньших нами ухвалених законів особливо нового виборчого закону соймового і громадского тай украєвленя доріг.

А тепер приходжу до головної скарги буковиньских Русинів. Я доси обминав в публичних дебатах сю справу, хотяй я вже 6 лїт є членом парляменту, а се тому, бо я все був переконаний, що палата має без того зі всїх країв тільки брудів до праня, що тутешний кіш прачкарский з трудом вспів би помістити й наші буков. церковні бруди. Впрочім, я як член тої церкви, встидав ся показувати тут ті бруди в повній їх нечистотї. Давнїйший посол греко-православної консисториї до парляменту, теперішний митрополит Репта, був також сеї гадки і я можу сказати, що за довгі лїта, як ми з ним разом в парляментї засїдали, дебатовано над справами чисто церковними дуже рідко і то в спосіб доволї мирний.

При першім читаню провізориї буджетової почув ся мій шановний п. товариш з клюбу румуньского, проф. теольоґії і почетний член консисториї, пос. Попович до обовязку те питане цїлком без причини піддати під дискусию в брошурі, яку він ту відчитав як бесїду (*сьміх*), а яку, як здає ся приготовлено вже дуже давно. Отсе приневолює мене відповісти єму від першого реченя, в якім п. проф. говорить про інтерпеляциї, які вносять тут п. „молодоруські“ посли з Буковини.

Я мушу панови з консисториї раз на все заборонити, щоб він на розказ своїх властий, брав ся до улюбленого в консисториї подїлу руского сторонництва. На Буковинї є нинї на щасте тільки одна руска партия і ми руські посли в числї 6 в буков. соймі, а 2 ту, есьмо заступниками тої партиї і цїлого руского народу в краю. При виборах до сойму і парляменту мимо найзавзятїйшої особистої аґітациї митрополита Репти разом із цїлою консисториєю, з цїлою арміею півців церковних і попів, яких виставлено проти нас не вдало ся їм відобрати нам анї однїського кандидата. Всї кандидати попирані властями церковними перепали і нинї ми є заступниками руского населеня і зовемо ся тільки „руськими“ послами і просимо нас нїяк не клясифікувати! (*Цїлком справедливо!*)

Панове любите дїлити нас на дві партиї: на молодоруску і староруску і через те хочите сказати, що прецїнь істнує одна партия руска, яка є прихильна нинїшним відносинам на поли церковнім, позаяк не підносить нїяких нарікань. Але про староруску партию ми не чуємо нїчого тільки з тої причини, що вона просто не істнує. (*Так є!*)

Правда, є кілька панотцїв котрі в повній сьвідомости, що за те з консисториї поплинуть на нас особливші ласки, та що таким чином стати можуть гідними великих почестий від церковного начальства, називають себе не Русинами, а Москалями. Але заступниками руского народу є ми, що не маємо з тими панами цїлком нїчого спільного; їх можемо цїлком лишити приязни румуньскої греко-православної консисториї, з еї митрополитом. (*Оплески*).

А що п. професор думає, що лише Молодорусини — а радше лише Русини — скаржать ся на відносини на церковнім полї, то я позволю собі єму пригадати, що в минувшім роцї прийшло між нами 6-ма руcкими послами і між 6-ма румуньскими послами з сїльскої посїлости, отже між всїми послами, яких взагалї вислало до сойму православне населене Буковини, до порозуміня в справі церковній. Отсе порозумінє довело до того, що румуньский посол соймовий др. А. Ончул, в одній невеличкій брошурі подав проект, яким яло ся унормувати ті відносини; і той проект ми Русини і Румуни приняли в цїлости. Проект той попереджає умотивоване его, а що воно дуже коротке, то я прочитаю его за дозволом п. президента. В тій брошурі п. А. Ончула румуньского, а не молодоруского посла, провідника румуньскої демократичної партиї, а теперішного союзника румуньскої консервативної партиї, союзника всїх радників консисторских, того чоловіка, який недавно з радником консист. Бежаном цїлував ся — отже в тій брошурі Румуна Ончула, а не Русина, стоїть ось що: (Тут цитує п. Василько цїлі уступи із статий Ончула про церковне питане, які і ми подали свого часу будь в перекладї будь у вичерпуючім переповідженю. У тих статях давний ще пос. др. Ончул безпощадно виказує протекціонїзм, лизуньство супроти могутних, безправне знущане вірних і повну безкарність, які запанували серед гр. прав. духовеньства при теперішній системі. *Ред.*)

Я думаю, що менї як Русинови годї тратити більше слів про румуньску консисторию, коли й провідний син, а до того ще й Румун висловив ся так про церковні власти та про їх відношене до нас. Я думаю, що сим опрокинуто також меньше більше більшу половину того, що тут лиш що наговорив пос. Попович. Впрочім: як п. тов. Попович думав, що мене спонукає до того, щоб я в отсїй палатї перед неправославними виводив широко цїлу довголїтню лїтературу наших жалоб і так сказатиб всю ганьбу, що розвельможнила ся у нашій церковній управі — то він грубо помиляє ся. Робити щось подібного навіть не впадає менї на думку, бо після мене — сего зовсїм не потрібно.

На зборах многих тисячів руских виборцїв одержували ми з пос. Піґуляком все повне довірє за наше поведене в церковнім питаню. — Перед двома роками явив ся я майже із 8000 мужиками перед греко-православною резиденциєю, а поява митрополита зовсїм не повадила тому, що кождий мужик, до якого він обізвав ся, висловлював єму свої жалоби просто в очи.

Пане Товаришу Попович! Тим способом Ви не обороните Вашої системи! Як не хочете, щоб перед рускими вірними задрожала архиєпископска резиденция в Чернївцях, як не хочете, щоби в нашій церкві настали відносини, яким

подібних може Австрия не знає — то мусить наступити основна зміна. А довести до мира може лише здійснене того проекту, який ми свого часу спільно уложили з нинїшним Вашим союзником і найлїпшим політичним приятелем. Проект, який Ви тут представляєте, щоб скликати старий конґрес, який має складати ся на половину з духовних і вірних, не можливий; на такий — мушу сказати — жарт ми не зловимо ся. Ми знаємо цїлком докладно, що після ординациї виборчої нас румуньске духовеньство із румуньскими патронами змайоризує. Такий канґрес ми навіть силою розбили би і я є в повні переконаний, що жадне правительство, анї навіть Єго Величество Цїсар не дасть Вам сили до дальшого гнобленя Русинів.

Товариш Попович говорив ту про молдавску церкву і про національно-румуньский характер церкви.

Я є принциціяльним ворогом всїх історий в таких справах. Мене цїлком не обходить се, що свого часу церква на Буковинї була молдавскою. Само з себе розуміє ся, що такою она була, бо Буковина належала до Молдавії. До сего не потребую я однак цїлком тих дат історичних. Мене не обходить чи церква мала колись румуньский характер, чи нї. Мене обходить лиш се, що нас Русинів є 300.000 против 200.000 Румунів, та що проте нам належить ся бодай вже тілько права в церкві, що меньшости.

Се мене обходить, а все проче менї рівнодушне. (*Дуже слушно*). Таким істовичним пустомельством Ви нас не підійдете. Ми ведемо сю борбу від богато, богато лїт і Ви нас не здавили, то тим певнїйше нас не здавите тепер, коли ми вже троха поросли в піре. Стара байка з молдавским характером і всякі иньші теревенї мене цїлком не обходять. Ви хочете Ваші молдавско-румуньскі диецезиї на будуче приготовити. Можете то роботи цїлком спокійно. Поділїть диецезиї, дайте нам рускогo епископа, руску консисторию, а для Вас лишить ся тодї Ваша молдавска консистория з Вашим молдовским епископом. Але як довго ми разом живемо, по перше не знаємо ми взагалї виразу молдавский, а по друге яко більшість в церкві жадаємо бодай повної рівноправности і за ню будемо бороти ся дальше всїми средствами як до тепер, а остаточно ще і острійше. (*Оплески*).

До правительства мушу звернути ся з зазивом — навязуючи до слів п. президента мінїстрів, який сказав: яке довіре може мати населене до урядника, який не розуміє его бесїди — питаючи: якеж довіре може мати населене до сьвященника, если він навіть не розуміє его мови?

І ту мушу виразно жадати помочи від правительства. Я мушу сконстатувати, що в нашій греко-православній церкві має цїсар більшу силу, як в якій небудь иньшій церкві в Австриї. Говорить ся все про те, що цар є головою російскої церкви. Мої Панове! Цїсар Франц Йосиф є так само головою греко-православної церкви в Австриї, як цар є ним в Росиї. Він навіть о дрібку не має меньше права. Спростуйте мене пане Попович, як можете! Але як католицкий монарх, думає він, що не повинен мішати ся до справ греко-православної церкви. А які то наслїдки веде се за собою. Ось ті, що ми маємо цїсаря-архиепископа Репту, або що ми мали цїсарем в церкві Моpаря Андрієвича, а проти сего мусимо ми із усеї сили боронити ся. Прийміть се ласкаво до відома.

Я думаю, що сим я виповнив рамцї того, що потреба було, аби відперти нарікaня п. професора Поповича на нас і на наше захована в греко-православній церкві. Остає менї ще лише повторити, що я і цїлий мій клюб, будем розуміє ся голосувати проти провізориї буджетової, позаяк положене більшої части нашого народу в Галичинї під тим правительством навіть о дрібку не поліпшило ся, а радше погіршило ся. (*Живі оплески*).

Телеґрами

із дня 4. липня 1905.

Відень. Цїсар виїхав нинї рано до Ішлю.

Барцельона. Сконстатовано три спорадичні случаї чуми.

Петербург. Поліцийні аґенти відкрили в помешканю ем. урядника Андрушкевича і студ. Авдера в селї Вира під Царским Селом фабрику бомб, в якій знайдено 7 бомб набитих, а 22 ненабитих і богато материялу вибухового.

Царгород. Російска канонїрка „Хробрий“ бомбардувала критийских повстанцїв недалеко Платанії на захід від Кандиї, бо они стріляли на російске війско.

Льондон. „Daily Telegraph“ довідує ся із Шанґаю: Японцї підступають під Владивосток. Здає ся, що біля ріки Тумен прийде до бою.

Вашінґтон. Російскими повновласниками для веденя мирових переговорів у Вашінґтонї є амбасадор Розен і Муравйов, а японьскими мін. справ загр. Камура і амбасадор Токаґіра.

Севастополь. Фльота чорноморска бомбардує Севастополь. (?)

НОВИНКИ.

Чернівцї, 4. липня 1905.

На віче! На віче! Сини Буковиньскої Руси прибувайте десятками тисяч на велике народне віче, що відбуде ся вже сеї пятницї о 1. год. в пол., в павільонї Ґрудера в Чернівцях! На тім вічу повинні явити ся всї як один муж, кому не байдуже загрожене наше становище!

Похорони Данила Лукича Мордовця. Із Кисловодска, лїчничої стацiї в Кавказї випроваджено тлїнні останки Покійника незвичайно величаво. Зложено на домовину масу вінків; несли еї студенти. На двірци, відки тіло Покійника повезуть до родинного гробу — говорило двох студентів і лїтерат Захарій Чекунїн. Відповідала дочка Покійного Віра Денисовна.

В справі віча руского учительства, яке порушив „Промінь“, пишуть нам з кругів учительства, щоби сю справу полишити відпоручникам руского учительства, яких воно власне вибрало вже в Серетї і Вижници і ще вибере на учительских конференциях прочих повітів сими днями.

Нарушеня лїсового закона на Буковинї. Після урядової статистики за 1904. рік дійшло за той час до відома політичних властий 8.166 каригідних нарушень лїсового закона, із чого 141 проступків допустили ся таки самі властителї лїсових просторів. Із того загального числа 5 случаїв відступлено до покараня судам, 7.011 случаїв, осуджено в дорозї адмінїстративній, а остаюча решта ще жде своєї полагоди. По переведеню карного поступованя 448 обжалованих увільнено від вини і кари, в 6.439 случаях висловлено догану, а 106 случаїв покарано грошевою гривною в загальній сумі 1.616 К, а в 10 случаях присуджено кару арешту, який загалом виносить 57 днїв; крім сего признано властителям лїсів відшкодоване в загальній сумі 5.150·54 К. В виду нарушень закона властителями лїсів заряджено між иньшими залїснити 102·88 ha лїса громадского, а 428.38 ha лїсів приватних, які протизаконно повирубувано.

Із краєвого Видїлу. На засїданю краєвого Видїлу із дня 27. червня 1905 порішено починити відповідні зарядженя, щоб завести лад в управі громади Руспе-боул. — Відтак згодив ся краєвий Видїл на уділене особистого додатку в сумі 100 К в рік інспекторови повітовому І. Ходаковскому, учительцї Анні Діц і учителеви Леонтієви Падурі. — Потверджено контракти купна-продажи зглядно заміни громад Бояни, Стрілецкий Кут, Неполоківцї, Жадова і Заставна. — Заступником краєвого Видїлу в кураториї буковиньского музею краєвого іменовано віцемаршалка краєвого д-ра Ст. Смаль-Стоцкого. Вкінци принято справлені рахунки кімполюнґского повітового комітету дорогового, та принято оферту фірми Роман Терлїфай і спілки на будову загального шпиталю в Кімполюнґу за цїну 60.873·60 К.

Спеку, яка сягає прямо до тільки можливих границь, маємо не лиш на Буковинї, а специяльно в Чернівцях, але також майже всюди в середній Европі. Із причини нечуваної жари лучило ся передучера в околици Відня дуже богато сонїшних ударів.

„N. fr. L.-Z.“ бреше далї, що нібито посол Николай Василько мав говорити про 6000 кор., які посол др. Стоцкий мав побирати за провід у видїлї краєвім. Правду, яка вийшла із спростованя барона Юрія Василька, що др. Стоцкий не побирав нїколи нїчо за заступництво, „N. fr. L.-Z.“ не може вже вбити, отже видумує нові брїхнї, приписуючи сю видумку другим. — Брїхню придумала „N. fr. L.-Z.“ також, пишучи, що п. уч. Остап Попович промовляв у Кіцмани за нею так само, як п надучитель Іполїт Смельский, бо єму о тім і не снило ся.

Постулят українскої школи. „Полтавщина“ доносить, що полтавска городска управа, виконуючи ухвали мійскої ради (думи), звернула ся до мінїстерства народної просьвіти із просьбою, щоб в школї ім. Котляревского введено виклади в українскій мові.

Малолїтна дїтиубійниця. Минулої суботи найшла жандармерия в Климівцях закопане немовля під приспою хати Василя Іванова. Задушила его там малолїтна матїр, липованьска дївчина 18 років, Анна Василя Іванова. Нещасну проступницю, що хотїла в той спосіб закрити перед сьвітом свій сором, відставлено до вязницї.

Оповістки і т. п.:

Відозва до учителів-Русинів від Комісиї статутової проєктованого Товариства „Взаїмна поміч галицких і буковиньских учителїв і учительок“. На днях має надійти з Мінїстерства вже остаточно затверджений статут Товариства „Взаїмна поміч галицких і буковиньских учителїв і учительок“, почім Комісия статутова забере ся до друкованя статуту і розісланя его враз з запрошенем на Загальний Збір. На сю цїль буде Комісия потребувати точних адрес всїх тих, що в члени Товариства вже ся зголосили, а для ширеня ідеї „Взаїмної помочи“ також адрес всего руского учительства Галичини і Буковини. Тому Комісия просить сею дорогою: 1. всїх тих, що зголосили своє приступлене, а в протягу року шкільного або на час ферий змінили місце свого побуту, щоби в перших днях липня подали свою нову адресу; 2. всїх тих, що доси вичікували з зголошенем, щоби тепер вже ся не отягали і чим скорше свої зголошеня надсилали; 3. всї ті одиниці, що суть більше сьвідомі справи, мають вплив на своїх товаришів і знають між ними ще таких, що задля яких небудь причин відсувають ся від сеї орґанїзацийної роботи, щоби на своїх товаришів впливали осьвідомляючо і приєднували їх до орґанїзациї, а Комісиї щоби подавали їх адреси; коли Комісия вишле їм затверджений статут з одвітною відозвою, то є надія, що вид готової річи вплине на них хосенно. Поки що подає ся лиш загально до відомости, що „Взаїмна поміч“ за дрібні вкладки по 1 кор. місячно запевнює членам значні користи так для одиниць як і для загалу; в першій мірі правну охорону, відтак всякого рода підмоги, додатки до емеритури, пенсиї для вдовиць і сиріт, датки похоронні, стипендиї, приюти для зробків і сиріт і т. п. Комісия має намір скликати Загальний Збір на день 28. серпня, щоби дати можність прибутя тим товаришам, що перед тим відбувати-муть військові вправи, а з другого боку, щоби відложенем на вересень справи без потреби не відволїкати, та не відривати членів від їх обовязків заводових. Скоро би однак від більшости членів надійшли на руки Комісиї пропозициї догіднїйшого речинця, комісия радо вдоволить тим бажаням і означить инший речинець Загального Збору, догіднїйший для більшости членів. Ті пропозициї мусять бути в руках Комісиї найдальше до 20. липня; пізнїйші не моглиб бути узгляднені тому, що речинець Збору мусить бути оголошений зараз по 20. липни. Всї письма для „Взаїмної помочи“ треба адресувати до Руского Товариства педаґоґічного (під якою фірмою Комісия статутова працює) у Львові при ул. Сикстуській під ч. 47., але не можна в них писати також до Р. Тов. педаґоґ., бо через поміщане справ потерпіло-б на тім одно або друге Товариство.

Отворене січового коша в Шубранци відбуде ся дня 16. липня 1906 о 2-ій год. по пол. на толоцї громадскій з отсим дневним порядком: 1. Отворене. 2. Вибір кошового батька і кошової матки. 3. Пояснене статутів. 4. Вручене відзнак членам. 5. Передане хорунжому прапора товариства. 6. Привітні промови. 7. Закінчене. Братя і сестри! прибувайте численно на наше велике сьвято. Поблизькі і подальші „Січи“ просимо також до нас завитати. — *Михайло Сторожук, Василь Петрюк.*

Перші загальні збори „тов. для плеканя українскої пісні, музики та штуки драматичної в Чернівцях“, відбудуть ся в недїлю, дня 9. липня о 6. год. вечером в сали „Народного Дому“. — Вписи членів перед зборами. — Просимо о численну участь. — За основателїв тов. *М. Левицький.*

Конкурс на місце учителя з рускою викладовою мовою при хлопячій школї у Вашківцях над Черемошом виписаний до кінця с. м.

Конкурс. В роцї шкільнім 1905/6 найдуть поміщене ученики середних шкіл в Чернівцях, в інститутї тов. „Шкільна Поміч“. — Платня за цїле удержане з пранем 41 К місячно. — Інститут під педаґоґічним надзором. — Зголошеня на руки голови тов. „Шкільна Поміч“ о. Келестина Костецкого, Чернівцї улиця Руска найдальше до кінця липня.

Із кругів судових. Надсовітники судові Володимир Ясеницкий і Хлебік розпочали свої урльопи.

Із штуки і лїтератури.

Аматорске представлене в Чернівцях. Заходом товариства укр. студ. „Січ“, відбуде ся в пятницю, дня 7. с. м. в великій сали „Народного Дому“ виставка 5-актової комедиї Ів. Тобилевича (Карпенка-Карого) Мартин Боруля. Початок о год. пів до 8. вечером. Цїни місць: першорядні крісла 3 К, другорядні 2 К, треторядні 1·20 К, вступ на салю 80 сот., для учеників і селян 40 сот. — Білети можна швидше замовляти в „Рускій Касї“, у п. О. Могильницкого. — Про моральний успіх сеї вистави, у якій виступлять добре звісні нашій публицї аматори, нїчо й турбувати ся. Тим то можна надїяти ся на не гірше еї поводжене материяльне, тим більше, що половину чистого доходу призначено на Академічний фонд запомоговий, якого правильне функціоноване в виду незасібности нашого студентства являеть ся невідкличною потребою.

Справоздане школи музичної „Бук. Бояна“. Школу отворено 15. жовтня 1904. З початку учено лише сьпіву сольового і гри на фортепянї, а від 1. листопада також гри на скрипцї. Наука тревала аж до 1. липня 1905, з пів місячною перервою науки гри на форт. і сьпіву сольового. Всїх учеників вписало ся в протягу року 38, лишило ся до кінця року 18. На так великий убуток учеників, вплинуло се, що науку гри на форт. і сьпіву сольового, треба було конче перервати. Треба однаковож замітити, що деякі ученики трактували школу несеріозно і не вчащали правильно на науку. Ходили прим. до кінця місяця, а 1. слїдуючого місяця прямо не показували ся більше, не повідомивши нїкого на перед, що перестають ходити. Розуміє ся, що успіхи тих учеників, що ходили точно, були цїлком вдоволяючі. Науки уділяли дві учительки. З шкільних оплат вплинуло 979·40 К, розходу було 979·40 К, атже сальдо =0. Розхід виказує такі позициї: учительки 716 К, обслуга 23·28 К, стемплї 2 К, чинш за хату „Нар. Домови“ 180 К, інвентар (таблиця) 18 К, музикалїя 26·02 К, книжки фахові 14·10 К, разом 979·40. Сей рік шкільний, хоч початий тодї, коли вже по більшій части дїти побирали науку музики де инде, все таки виказав досить значне число учеників, так що надїяти ся належить в слїдуючім роцї великої фреквенциї тим більше, що школа буде вже мати концесию і буде мати право виданя сьвідоцтва. — *Модест Левицький,* яко управитель і касиер школи з рамени тов. „Бук. Бояна“.

Вістник розпорядків буков. кр. ради шкільної появив ся дня 1. с. м. випуск VII. і містить: Закон про стягане і виплачуване шкільних павшалїй урядами податковими, розпорядок про новий плян науки нїмецкої мови в ненїмецких школах народних, розпорядок про дорогове для учителїв при філїяльних школах за їх участь в місцевих конференциях учительских при головній школї і др.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає: Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.